

שו"ת יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן ז

נשאלתי אדות מסעדה שאוכלים שם יהודים, ובעל המסעדה מוכן לקבל השגחת הרבנות המקומית שיהיו המאכלים שבמסעדה כשרים כדת, ולציית להוראות המשגיח במה שנוגע לכשרות המאכלים, בתנאי שהמשגיח יתעלם מהרוצים לאכול מאכלי חלב (גלידה) מיד אחר בשר, או אפילו שיאכלום ביחד בצונן. אם כדאי לקבל התנאי הנ"ל למנוע מכשול מאכילת נבלות נטרפות/וטרפות/ובשר בחלב ממש, או י"ל הלעיטהו לרשע וימות.

א. לכאורה היה מקום לומר שאין לרבנות לקבל עליה הפקוח על כשרות המסעדה, כל זמן שלא יסכימו לציית לכל ההוראות בין איסורי תורה בין איסורים דרבנן. וראיה לזה ממ"ש בס' העקדה (פר' וירא שער כ) וז"ל, כמה פעמים נתחבטתי אודות הנשים הקדשות שהיה איסורן רופף ביד שופטי ישראל שבדורינו, ולא עוד אלא שבקצת קהלות מספיקין להן פרס מהקהל באומרם שכיון שמצילות את הרווקים או הסכלים מאיסור אשת איש החמור או מסכנת הגויות, מוטב שיעברו על איסור זה משיבואו לידי איסור מיתה. ואני הסברתי להם פעמים רבות, כי החטא הגדול שיעבור עליו איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים ובלי רשות בית דין, חטאת יחיד הוא. והוא בעונו ימות ע"י ב"ד של מעלה, וכל ישראל נקיים. אמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו ולא ניתן למחילה אם לא בפורענות הקהל כמו שהיה בבני בנימין על השתתפם בעון פילגש בגבעה. והוא עון סדום שהסכימו הם ובתי דיניהם שלא להחזיק יד עני ואביון. ולכן מוטב שיכרתו או ישרפו החטאים האלה בנפשותם משתקרו אות א' מן התורה בהסכמת הרבים. וכל מי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבינה ונחלה בתורה האלהית. עכת"ד. וע"ע בדברי הרמב"ן עה"ת (בראשית יט ח). ע"ש. וע' בארחות חיים בהגהות מהרש"ם (סי' תקנא סק"ל). ובשו"ת זכרון יהודה (חאו"ח סי' קעח). ושאלת שלום ח"ב (סי' צו). ע"ש. וה"נ בני"ד שהמפקח מטעם הרבנות יוצא ונכנס ורואה אוכלים בשר וחלב בזא"ז מיד מבלי לדבר דבר וחצי דבר, י"ל שחטאת הקהל הוא ואין לב"ד להזדקק לכך. אולם באמת שהחילוק מבואר, דהעקדה מיירי באופן שמורידים את האיסור ממיתה ללאו, ותו לא. אבל כאן הרי כל השגחת הרבנות על מצרכי המזון שיהיו כשרים, ואם אנשים פרטיים ירצו לאכול חלב אחר בשר, ואין ביד המשגיח למחות מפאת החופש והדרור השורר בארצינו, אין לזה כל קשר עם עצם ההכשר של הרבנות על המאכלים.

ב. אמנם בב"ק (סט) מייתי הא דתנן, כרם רבעי מציינים אותו בקוזות אדמה ושל ערלה בחרסית. ואמר רשב"ג בד"א בשביעית דהפקר ניהו, אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות. (שמכיון שהן באים לגזול יניחם ויאכלו דבר האסור). הא קמן דלא עבדי רבנן תקנתא לפושעים אליבא דרשב"ג דקי"ל כוותיה. וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ט מה' מע"ש ה"ז). מ"מ הא תנן בסיפא דמתני', והצנועים היו מניחים המעות ואומרים כל הנלקט יהא מחולל על המעות הללו. וכ' התוס', דמיירי בשאר שני שבוע דאי בשביעית כיון שהיו זוכים מן ההפקר לא היו יכולים לחלל. וכן הסכים המאירי שם. ואפי' להרמב"ם בחבורו (שם) שפי' דהיינו בשביעית. י"ל דשאני התם דלא חיישינן לתקנת הפושעים, כמו שפי' הרמב"ם (רפ"ה ממע"ש), שאין לעשות תקנה לגזלן שלא יבא לידי מכשול לפי שעון גזל יותר גדול. וכ"ז דבר אמת. ע"כ. והיינו כמאמר חז"ל (ויקרא רבה פ"ג ג) סאה מלאה עונות גזל מקטרג בראש. (וע"ע ב"ב פח:). אבל כשאין העון שעובר עליו חמור כ"כ, מצילים אותו ככל האפשר. ולא אמרינן בכה"ג הלעיטהו לרשע וימות. וכ"כ הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (חיו"ד סי' מג). ע"ש. ועוד דבנ"ד הרי יש הרבה אנשים שע"י השגחת הרבנות יאכלו כשר, ובלעדי זאת יכשלו לאכול מאכלות אסורות, כשאין מסעדה בסביבתם. ולמען הצלתם של אלו דלא שבקי היתרא ואכלי איסורא חיובא רמיא על הרבנות המקומית לקבל תחת חסותה את הפיקוח על המסעדה, ולהסכים בדלית ברירה לתנאי שמציג בעל המסעדה. וכדאמרינן בגיטין (לח) מעשה באשה שחציה שפחה וחציה ב"ח וכפו את רבה ועשה בת חורין, מפני שנהגו בה מנהג הפקר. וכ' התוס' (גיטין מא: שבת ד), דאע"ג דלא אמרינן לאדם חטוא כדי שיזכה חבירו, וכאן הרי רבה עובר בעשה בשחרור שפחתו. משום שמכיון שהיתה עובדת אחריהן לזנות חשבי כאנוסים. ועוד דמצוה דרבים שאני. ע"כ. ומבואר שאפי' בקום ועשה אמרינן חטוא כדי שיזכה חבירו, לצורך רבים, ומה גם במקום דחשבי אנוסים. וכ"ש הכא שהמניעה (מתוך אונס) מלהוכיח את האוכלים בשר וחלב היא בשו"ת, ולהציל רבים אחרים שלא פשעו ולא חטאו כלל שבלעדי המסעדה הם אנוסים לאכול נבלות וטרפות וכדומה, דבדואי דעבדינן כל טעדי להצילם מעון, וצדקה תהיה לנו. ופשוט.

ג. והנה במתני' (דמאי פ"ג מ"ה) הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה להחליף. א"ר יוסי אין אנו אחראין לרמאים ואינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד. ובירושלמי שם, ר' יוסי ורשב"ג אמרו דבר אחד, כמה דא"ר יוסי אין אנו אחראין לרמאים כן רשב"ג אמר (ברפ"ה דמע"ש: הלעיטהו לרשע וימות). ומסיק, דרשב"ג לא יודה לר' יוסי דשאני הכא שאין דרך חבר להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. (דשאני הכא שנותן בידים. רידב"ז). ולכאן אם איתא ל' הרמב"ם בפ"ה הנ"ל דדוקא באיסור גזל החמור אמרינן הלעיטהו לרשע וימות, מאי ק"ל להירוש' דלא אתי הא דרשב"ג כת"ק דר' יוסי, הא הכא דאיכא למיחש לאחלופי לא חמיר כולי האי כגזל, ובפרט דמוריא היתרא לנפשה וכמ"ש בחולין (ו:). ע"ש. (גם מהירוש' מוכח דלא כפרש"י חולין שם שלטובה מתכוונת וכו'. דו"ק). ועכ"פ בד' הירוש' ניחא שפיר פסקי הרמב"ם, שפסק רשב"ג דאמר' הלעיטהו לרשע וימות. ואילו הכא (בפי"א מה' מעשר הי"ב) פסק כת"ק דחיישינן לתקלה. וכ"כ הגרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת ח"א (סי' קעח). ושם כ' להעיר אהיהא דב"ק, מגיטין לח דחיישינן לתקנתם של אלה שנהגו מנהג הפקר. ומסיים, שיש לחלק דדוקא היכא שאפי' אם נעשה לו תקנה להנצל מעבירה אחת, עדיין נכשל בעבירה אחרת, כגון בב"ק שעכ"פ נשאר עון גזל, בהא אמרינן הלעיטהו לרשע וימות. משא"כ כשניצול מעבירה לגמרי כהיהא דגיטין שפיר עבדינן תקנתא וכו'. ע"ש. ולפ"ז ג"כ כיון שכמה אנשים ניצולים לגמרי מעבירה, ואוכלים מאכלי כשר דוקא כדת, שפיר רמי עלו למעבד להו תקנתא, ומכ"ש כשהם רבים דהוי מצוה דרבים. וע"ע בשו"ת חות יאיר (תוך סי' קמב) שג"כ העיר בפסקי הרמב"ם הנ"ל שפסק הלעיטהו לרשע וימות, ופסק הנותן לפונדקית מעשר מה שנותן לה. וחילק דנותן בידים שאני. ושוב הביא ד' הירוש'.

ומ"מ כ' לתמוה מאד עמ"ש הלעיטהו לרשע וימות וכו', שאיך יתכן זה ואנו מזהירים להפריש כל איש ישראל ולמנעו בכל כחינו ממזיד וכו', וכ"ש כאן שאינו חשוד לדבר שיש בו ב' איסורים, ואפשר שיפרוש גם מן הגזל ע"י איסור מוסיף של ערלה. ועוד ש"ל דערלה דאסורה בהנאה חמירא לאינשי טפי מאיסור גזל שישנו בהשבה. וכמ"ש בב"מ (ו) וכו'. ע"ש. וע' בשו"ת משיב דבר (חיו"ד סי' מג). דו"ק.

ד. וכן בקדש חזיתיה להגאון הר"מ פיינשטיין שליט"א בשו"ת אגרות משה (חיו"ד סי' נב) שנשאל בנ"ד. וכתב, שאף שבדאי אין להתיר שום איסור דרבנן לרשעים שאומרים שאם לא יתירו להם יעברו איסורים חמורים דאורייתא, ואפ"ל ישתמדו אין לנו לחוש לזה. וכמדומני שהחת"ס הביא ראיה לזה מקידושין (עב), דרבי כי ניחא נפשיה אמר בירתא דסטיה איכא בבבל, היום סרו מאחרי ה'. דאקפי פירא דכוורי בשבתא ואזלו וצדו בשבתא. (שהציץ הביבר דגים הרבה והלכו וצדו בשבת. רש"י). ושמתינהו ר' אחי בר יאשיה ואשתמוד. שהכוונה בזה להורות שאין לנו לחוש מלאסור איסור דרבנן, דצדיה זו לא היתה אסורה מה"ת כיון שהציפס הנהר ליבשה, אף על פי שהשתמדו ע"י זה. ודין זה פשוט וברור. אבל בכאן איני רואה שום חשש מלהנהיג כשרות במסעדה אפילו יהיה מי שיעבור למכור מאכלי חלב אחר בשר להרוצה בכך. שעיקר ההכשר על המאכלים ולא על המוכרים וכו'. ולכן דבר גדול הוא להנהיג כשרות ע"י משגיח חרדי ובר דעת שלא יוכלו לרמותו, ולהציל אלפי נפשות ממאכלות אסורות, ואף למנוע כמה שאפשר מרשעים שלא יעברו על איסורים היא מצוה גדולה. דמתני' (פ"ה ממע"ש) קר"ל צנועים. וגם הרמב"ם בפ"ט ממע"ש כ' שטוב לעשות כצנועים. ובפרט שיש מהם שאינם יודעים חומר האיסור וכתינוק שנשבה לבין העכו"ם דמו. עכת"ד. והנה עיקר הראיה שכ' בשם החת"ס (מקידושין עב), יסודתה בהררי קדש, הוא מהרא"י בפסקיו (סי' קלח). שהוכיח מכאן שמנדין ומחרימין על עבירה, ולא יניחו להמנע מזה מפני חששא שיצא לתרבות רעה. ע"ש. וכן פסק הרמ"א בהגה (יו"ד ר"ס = ריש סי' = שלד). ואמנם הט"י שם חשב לדחות ד' הרמ"א מהלכה, אולם הנקה"כ הביא ראיות ברורות להרמ"א. וכן הסכים לדינא החתם סופר (יו"ד סי' שכב). ושכ"פ הגאון יעב"ץ בשו"ת שני הלחם. וע"ש גם בשו"ת התשב"ץ ח"ג (סי' קפח) מוכח דס"ל כמהרא"י. וכמו שהוכיח במישור בשו"ת שמש צדקה (חיו"ד סי' מח). ע"ש. וע"ע בשו"ת חות יאיר (סי' קמא). ובשו"ת זרע אמת ח"ג (סי' לב). ובשו"ת ראש משביר (חיו"ד סי' טז דכ"ג ע"ג). ובעקרי הד"ט (סי' לד אות יא). ע"ש. ובאמת שאפילו להט"י דעימיה שאין לנדות במקום שיש לחוש שיצא לתרבות רעה, היינו דוקא להמנע מעונש ולשבות מריב הנגרם ע"י הנידוי פן ינקש לצאת לת"ר. ובפרט בזמנים אלו דורות החופש והדרור (דימוקרטיא) שאיש הישר בעיניו יעשה, צריכים להתאזר ולהתנהג בחכמה ובתבונה, ולא בסופה ובשערה, לכל לדחות אבן אחר הנופל. וכמ"ש בשאילת יעב"ץ (ס"ס פ), אודות מי שמגלח זקנו בתער, שבוה"י שאין בידינו להעמיד משפטי התורה על תלם, אין להפגיע בו מדת הדיון, כי בחזקה לא יפעלו מאומה אם לא במענה רך לאשר נגע ה' בלבנו, ואם נבא להפגיע בהם מדת הדיון יפקו מנן צוארני צוארני. ע"ש. וכן הובא בתשו' חיים ביד (סי' צ). ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח ס"ס יא). ע"ש. וכבר הזהיר על כיו"ב הרדב"ז בחדשות (סי' קפז) שראוי למנהיגי הדור להיות מתונים בכיו"ב. וע"ע בט"ז (סי' שלד ס"ק כג). ובשו"ת זרע אמת ח"ג (ס"ס קנג). ע"ש. אבל להתיר איזה איסור דרבנן כדי שלא יבואו לעבור על איסור תורה, אפ"ל הוא איסור חמור, פשיטא שאין מקום לזה כלל להקל ראש ח"ו באיסורים דרבנן. וכ"כ להדיא בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאה"ע סי' קמ). וכ"כ בשו"ת פרי השדה ח"א (סי' נו סי' קי). ע"ש. (וע"ע בשו"ת בית שערים חיו"ד סי' תכה). וכן מתבאר מדברי הרדב"ז בח"ד (סי' רפו), שאין להתיר איסור הקל (של הנתען על האשה לא ישאנה), כדי שלא יעבור על איסור חמור. כי אדרבה הלעיטהו לרשע וימות. ע"ש. וכ"כ כיו"ב בשו"ת חתם סופר (חאה"ע ח"א סי' לו). ע"ש. וע' היטב להרמב"ם בשו"ת פאר הדור (סי' קלב). ובשו"ת תעלומות לב ח"ג (סי' כט). ואכמ"ל. [וע' בכסא אליהו יו"ד (ר"ס שלד) כי מה שציין מהריק"ש על דין זה לקידושין עג לא ידע כוונתו. ע"כ. ולפלא שלא הרגיש שכוונתו להגמ' קידושין (עב) הנ"ל. וכן מ"ש הט"ז בשם הקובץ. שהביא ראיה לזה מהאגודה, ובאגודה שלנו לא נמצא כלל, הנה פשוט שצ"ל מהאגודה, והיינו האי דקידושין (עב) הנ"ל. וכבר העירו בזה בחי' הרש"ש (קידושין עב):, ובשו"ת חיים ושלום ח"א (סי' יב דל"ב ע"ב והלאה). ובשו"ת שמע אברהם (סי' לו). ע"ש. ועכ"פ בנ"ד אפילו היו כל האוכלים במסעדה עוברים על איסור אכילת בשר וחלב ביחד, כדאי הדבר לתקן מה שאפשר, כיון שאין בידינו למחות, ולהכי עדיף למעט באיסורים שלא יעברו על איסורי תורה באכילת נו"ט וכו'. וכעין מ"ש בסוטה (מח): א"ר יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא. זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת. (כי העונה מטה אזנו לשמוע היטב את המזמר לענות אחריו. רש"י). למאי נ"מ לבטולי הא מקמי הא. (שאם אין שומעים לנו לבטל שניהם נקדים לבטל את זה שהוא כאש בנעורת דחמיר טפי. רש"י). וה"נ עבדינן כל טצדקי להכשיר המסעדה. וכ"ש שישנם רבים שע"י השגחת הרבנות ינצלו מאכילת איסור לגמרי. דלא שבקי היתרא ואכלי איסורא, ואם ימנעו מהכשר המסעדה לא מוקי אינשי אנפשיה ויתגאלו בנבלות וטרפות. וכעין מ"ש בשבת (קנג) מ"ט שרו ליה למיתב כיסיה לעכו"ם, קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר. ע"ש. ומה שסיים בס' אגרות משה הנ"ל להסתמך על מנהג הצנועים ונסתייע גם מד' הרמב"ם. הנה לא זכר שר שהרמב"ם מוקי לה בשמטה דוקא. אלא שהמאירי והתוס' העמידה גם בשאר שני שבוע. ויותר הי"ל להעיר דשאני התם שעדיין נכשלים באיסור גזל החמור לכן אמרו הלעיטהו לרשע וימות, משא"כ כאן. וכנ"ל. ועכ"פ הדבר ברור שמכיון שלהרבה אנשים הויא הצלה גמורה, בודאי שחובה קדושה מוטלת על הרבנות המקומית לגדור הפרצה שבכחם לגדור ולהכשיר המסעדה כדת, ולמנות משגיח קבוע ירא וחרד לדבר ה' וכן דעת שיוכל לעמוד על המשמר להציל מה שניתן להציל. והשי"ת יגדור פרצות עם ישראל, ויערה עלינו רוח טהרה ממעון קדשו, רוח דעת ויראת ה', ויאיר עינינו בתוה"ק אמן.

שו"ת ציץ אליעזר חלק כא סימן כב

ב. אם יש לתת הכשר למסעדה שמתנים תנאי שיאפשרו לה אבל למכור ולהגיש ללקוח מאכלי חלב לאחר מאכלי בשר.

(ב) בסימן ד' סעי' ט"ז מספרו מביא שיש אפשרות מצד הרבנות להכשיר מסעדה שמבשלים נבילות וטריפות הגם שבעלי המסעדה מתנים תנאי שיאפשרו לה אבל למכור מאכלי חלב וגלידות חלביות לאחר מאכלי בשר, ולא עוד אלא שזה זכות גדולה להכשיר את המקום בצורה כזאת וכו'.

והנה לדעתי עם כל הכבוד, אין כל זכות בזה, ואדרבא ישנו איסור בדבר לתת גושפנקא להכשיר בצורה כזאת כאשר ביארתי וביססתי דבר זה מדברי רבותינו ז"ל, ובאריכות, בספרי שו"ת ציץ אליעזר חלק י"א סימן נ"ה, והוספתי וחזרתי לקיים דברי בציץ אליעזר חלק י"ב עמוד רכ"ד יעו"ש היטב.

ונוסף לזה לתת הכשר כזה ובכזה לאיזה מסעדה יביא הדבר בסופו שיתרבו פרצות כאלה גם בעוד מסעדות.

כמו כן בשכזה אין אימון גם ביתר שטחי הכשרות. והחכם עיניו בראשו.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יב תוספת לחלק יא סימן נה

לספרי שו"ת צ"א ח"א סימן נ"ה. ב"ה. ירושלים יום ד' כ"ד מנ"א תשל"ג.

לכבוד ידידי וחביבי דרופתקא דאורייתא הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול טובינא דחכימי, מרגניתא דלית לה טימי, חכו ממתקים וכולו מחמדים שמן תורק שמו כמהר"ר אליעזר יהודה ולדינברג שליט"א. ראב"ד מקודש בעה"ק ירושלים ת"ו ומח"ס ציץ אליעזר ועוד.

אחרי עתרת החיים והשלום וכל טוב סלה.

יקרת חיבורו וספרו ציץ אליעזר חלק י"א נתקבל בזמנו, ובעברי בין בתרי אמרותיו ברכתי עליו ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. זקני ת"ח כ"ז שמזקינים דעתם מתוספת עליהם, איישר חיליה לאורייתא, השי"ת יחזקהו ויאמצהו להמשיך בדרך הקדש לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא להגדיל תורה ולהאדירה בבריאות איתנה באורך ימים ושנות חיים וכל טוב אמן.

ואמרתי אבא אעיר בקצרה במ"ש הדר"ג (סי' נ"ה) בענין תעודת הכשר לבית מלון שנותן מאכלי חלב אחר בשר למי שרוצה בכך. ודעתו הרחבה היא שיש למנוע מלתת הכשר ופיקוח על מלון כזה, והסתייע בין השאר מדברי העקדת יצחק פ' וירא וכו'. ולפע"ד לא קרב זה אל זה. כי אילו יכולנו להעמיד דגל הדת על תלה בודאי שהיה עלינו למחות בתוקף ולייסר את החטאים בנפשותם המכשילים את הרבים. אבל בזמנינו ובדור יתום זה אשר בעוה"ר אין מי שיכול ויודע להוכיח ומכ"ש למחות, וידוע שתפוסת בתי המלון באה"ק מלאה פה לפה במשך ימים רבים, ורבים מיראי ה' הנמצאים כתיירים בא"י אינם מעלים על דעתם כלל שבתי המלון שבארצנו הקדושה אינם כשרים, ונכנסים ואוכלים שם בלי פקפוק והיסוס, ואם נסיר את ההכשר וההשגחה יכניסו בעלי המלון נבלות וטריפות ובשר בחלב ממש וכו', ונמצאת מכשיל את התמימים שעולים לא"י, ואין להם מקום אחר להתארח שם במשך זמן שהותם בא"י, ונמצא חומר זה באה לידי קולא, משא"כ כשיש הכשר ופקוח מהרבנות. הרוצה לאכול כשר ונזהר מאכילת חלב אחר בשר כדת וכדון, יאמר עליו צדיקים ילכו בם, ומי שרוצה דוקא לאכול חלב אחר ארוחה בשרית, עליו נאמר ופושעים יכשלו בם. הלעיטהו לרשע וימות, נפש רשע אותה רע, ועונו ישא האיש ההוא, וכל בית ישראל נקיים, וכמ"ש בס"ד באורך בשו"ת יביע אומר ח"ד (חיו"ד סי' ז'), ועוד אתי בכתובים בענין זה לא עט האסף, ועיני הבדולח של כת"ר ישר יחזו פנימו בחכמתו ותבונתו, דהאידינא דלא אכשר דרא עלינו למעט באיסורים החמורים, לחולי נפשות אלה. ולהאכילם הקל הקל, וכמ"ש בסוטה (מ"ח): לבטולי הא מקמי הא, ובפרש"י שם, וכן הסתמך ע"ז מרן החיד"א בחיים שאל (סי' ו'), עד יערה עלינו רוח ממרים/ממרום/ וידעו תועי רוח בינה. ויע' מר בשו"ת יביע אומר ח"א (חאו"ח סי' ל' אותיות ט"ו - ט"ז) שג"כ הבאנו דברי העקדה הנ"ל, וע"פ זה כתבנו ג"כ שלא להתיר לשחוט אחר ר"ח אב מפני שיש מאיימים לאכול נבלות וטריפות אם לא ימצא בשר כשר באטליזים כיעו"ש, ואחר זמן מצאתי בשו"ת הרי בשמים ח"א (סי' נ"ח) שהעלה להתיר גם בזה במקום שיש חשש פן יבואו לידי אכילת נו"ט ע"ש, וכ"ש כאן שהתעודה באה רק לציין כשרות המטבח ותו לא, ואטו נוכל לפקח על האורחים בבתי מלון שלא ידליקו ויכבו חשמל בחדריהם, ושאר חילולי שבת בעת שהייתם במלון. ואף על גב שיש לחלק, מ"מ עלינו להציל מה שניתן להציל, ומוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות ולא בשר תמותות נבלות, וכן לימדנו להועיל רבינו הגדול הרמב"ם בשו"ת פאר הדור לגבי הנטען על הנכרית ונתגיירה, וסמכו עליו גאוני האחרונים, וגם כת"ר בספרו הנוכחי סי' ע"ט הסתמך עליו. ולרוב הטירדות אקצר, ודי בזה לחכם שכמותו, אשרי יולדתו, תרב גדולתו, צנה וסחרה אתו, מודים דרבנן היינו שבחייהו.

והנני מסיים מעין הפתיחה שעוד יזכה להפיץ מעינותיו חוצה לזכות הרבים, ונא אל ישת עלינו חטאת על שנתאחרה תשובתי אליו, כי כת"ר יודע כמה תלאות והרפתקאות בחבילי טרדין הקיפני, והשתרגו על צוארי, זקוק אני להרבה סייעתא דשמיא שלא נבוש בעוה"ז ולא נכלם לעוה"ב.

ואסיים בברכת התורה. השי"ת יתן לכת"ר בריאות איתנה ונהורא מעליא ללמוד וללמד לשמור ולעשות בעושר ואושר הצלחה והרוחה וכל אשר יעשה יצליח.

אוהב דבק מאח. ביקרא דאורייתא עובדיה יוסף ראשון לציון הרב הראשי לישראל

משום כבודו הגדול עלי של ידידי הגאון הראש"ל והרה"ר שליט"א, ויקרת דבריו, הדפסתי את מכתבו הנ"ל, אבל באשר האמת אהוב על הכל אוסיף להביע חו"ד שנית בקשר לדברי בספרי שם סי' נ"ה, כי לדעתי אין בכל האמור בכדי השב, וההשוואות אינן דומות וכפי שמרגיש קצת גם בעצמו בדבריו, וניתנה להאמר שקיימת בינינו הבדלי גישות להלכה זאת. ולאור כל הנימוקים שכתבנו שם בגמרא ובסברא משנתנו בזה לא זזה ממקומה.